

Učitelem v indické škole

Lidové noviny, 22.5.2018

Jaké to je učit na indické základní škole děti z nejchudších rodin, popisuje mladý učitel z Moravy Jakub Honěk. Roční dobrovolnickou práci získal díky projektu Adopce nablízko. Na zkušební se vydal záhy po ukončení studia učitelství matematiky a němčiny na Ostravské univerzitě.

LN Vyrazit jako učitel zrovna do Indie je docela odvážný nápad. Jak jste k němu došel?

Odjet na čas někam daleko jsem chtěl už jako dítě. O projektu Adopce nablízko jsem slyšel od nadšených mladých lidí, kteří zkušeností pomáhat dětem v rozvojových zemích prošli. Jejich vyprávění mě zaujalo natolik, že jsem dostal chuť okamžitě zažít něco podobného. Indie mi byla sympatická, i když jsem ji znal jen z obrázků a vyprávění. Rozhodlo samozřejmě i to, že náplň dobrovolnické činnosti na severovýchodě Indie byla blízka mé vystudované profesi – učitelství.

LN Stačilo se přihlásit a mohl jste hned odjet, nebo je to složitější?

Absolvoval jsem docela dlouhou přípravu, což bylo přínosné. Před odjezdem jsme měli osm víkendových setkání, na kterých bylo třeba si ujasnit motivaci celé dobrovolné služby a vyřešit praktické záležitosti. Dostali jsme samozřejmě také informace o zdravotních rizicích pobytu, vyslechli si povídání bývalých dobrovolníků, shlédli jejich fotky a také v křesťanském společenství objevovali duchovní rozměr celé cesty.

LN Co bylo náplní vaší práce po příjezdu do Indie?

Vyučoval jsem na prosté vesnické základní škole, u které byl internát pro neuvěřitelných 130 dětí ze vzdálenějších oblastí. S dětmi jsem si po škole hrál, povídal, doučoval je a především se jim snažil být nablízku jako kamarád, povzbuzoval je a motivoval, nebo se o to aspoň pokoušel. Hlavně jsem ale po celou dobu usiloval být milý na všechny okolo, usmívat se a dělat jejich každodennost alespoň o trochu veselejší a příjemnější.

LN Tamní škola se zřejmě od české hodně liší. Jak to v ní chodí, co se děti učí?

Naši školu navštěvovaly převážně děti z chudších poměrů. V jedné třídě jich za dlouhými lavicemi sedávalo většinou šedesát až sedmdesát, k dispozici měly sice krásné učebnice a sešity, nemluvily ale stejným jazykem. Indie jakožto nevídaně pestrý guláš řečí a kmenů nabízí totiž vzdělání v desítkách různých jazyků. Najdete tu školy hindské, bengálské, tamilské, ásámské a také ty nejprestižnější anglické. Závisí na rodičích a jejich finančním zázemí, na jakou školu dítě přihlásí. Ta naše byla anglická, a tak byly všechny předměty v angličtině, tedy pro všechny děti vlastně v cizím jazyce. Vedle toho se žáci učili i hindštinu – nejběžnější indický jazyk – a ásámštinu, což je hlavní jazyk dané oblasti. Tyto jazyky mají také své vlastní písmo, takže naši školáci museli zvládnout číst a psát ne v jedné, ale hned ve třech abecedách. Pro mnohé z nich je to pochopitelně nad jejich síly. Zbývající

předměty kopírovaly ty naše – angličtina, matematika, přírodověda, sociální vědy, všeobecné znalosti a malování.

LN A co klasifikace? Je podobná té české?

Zajímavé je, že žáci nemají známky, píší ale čtyřikrát ročně písemné testy skoro ze všech předmětů. Pro úspěšné splnění daného testu potřebují dosáhnout čtyřicetiprocentní úspěšnosti. Problém je, že i když třeba z vícero předmětů propadnou, můžou postoupit do dalšího ročníku. Všechno závisí na autoritě ředitele, který často nechá žáky procházet dál, aniž by znali byť třeba jen minimum probraného učiva. Konečnou pak pro takové děti bývá velká, státem řízená zkouška na konci desáté třídy, kterou hodně z nich neudělá a bez které dále studovat nemohou. Chodit do školy tedy žákům až tak velké potíže nedělá, ne všichni ji ale úspěšně dokončí.

LN Překvapili vás v něčem indiští žáci? Bylo náročné je učit?

Hodně se zde memoruje nazpaměť, často bez porozumění. Děti dostanou při písemných testech naprosto stejné otázky, jaké mají v učebnicích, takže se odpovědi drtí, šrotují a píšou na papír pořád dokola, až si je nakonec zapamatují, i když třeba půlce slovíček nerozumí. Děti jsou hodně živé a energické a na vesnických školách není výjimkou rákoska. Panuje tu velký respekt k autoritě, učitelé se oslovují sire, madam nebo miss. Najdete tu žáky nesmírně chytré, ale i ty, kteří nezvládají základy předchozího ročníku. Vyučování pro mě bylo leckdy náročné, ale ty zkušenosti za to stály, nikde jinde bych je nezískal.

LN Mají děti nějakou perspektivu pokračovat i v dalším vzdělávání?

Ano, škol je spousta, je ale potřeba mít dobré studijní výsledky a také peníze. Státní školy jsou sice zdarma, ale mají zpravidla dost ubohou kvalitu, takže v Indii kvetou soukromé školy, za které se platí měsíční poplatky. Bývá to v přepočtu padesát až pět set korun za měsíc, což v Indii není úplně málo. Cena se odvíjí od kvality školy. Zatímco ty prostší školy jsou tmavé, strohé, bambusové místnosti jen s několika lavicemi, stoly a tabulí, ty výrazně dražší mohou mít projektory ve třídách, kvalitně vybavené počítačové, fyzikální a biologické učebny a svě- ží, moderní nádech, čímž by předčily i mnohé školy české. Vysoké školy berou pak žáky na základě jejich výsledků u středoškolských zkoušek, takže se vyplatí pilně studovat.

LN Mají možnost chodit do školy všechny děti? Včetně dívek a dětí z nižších kast?

Do školy chodí dneska v Indii skoro všichni, někteří se v ní však moc neohřejí a po pár letech ji zase opouštějí. Dívky a chlapci jsou na tom už v oblasti vzdělávání v podstatě stejně. I negramotní rodiče si v dnešní době uvědomují důležitost vzdělání, a tak své děti většinou do školy pošlou. Velký problém je ale motivace a kontrola při studiu převážně vesnických dětí. Rodiče jim při učení moc nepomůžou, dítě se pochopitelně samo učit nepřinutí a místo studia si půjde raději hrát. To má za důsledek nezvládnutí učiva, propad u zkoušek a dříve nebo později i odchod ze vzdělávacího systému. Někteří rodiče navíc děti znenadání ze školy nadobro vezmou, aby jim pomáhaly při práci na poli nebo třeba na čajové plantáži. Rozdílnost původu a finančního zázemí rodiny se projeví v kvalitě školy, na kterou dítě dochází. Ty nejlepší soukromé jsou pro chudé lidi finančně

nedostupné, jejich děti se musí spokojit s nějakou prostší variantou. Pokud je ale dítě chytré a snaživé, s trochou štěstí si poradí i v horších podmínkách.

LN Jak dlouho trvá školní docházka a kolik hodin denně děti ve škole tráví?

Základní škola má deset tříd plus dva přípravné ročníky v rámci školky. Poté následuje dvouletá středoškolská nastavba, po jejímž absolvování mohou studenti pokračovat v bakalářskému studiu; to je nutné pro získání finančně dobře ohodnocené práce absolvovat. Škola začíná každé ráno nástupem, při kterém seřazené šiky žáků ve stejných uniformách zazpívají hymnu či jinou píseň a vyslechnou si slovo ředitele školy, popřípadě jiná důležitá oznámení. Následuje podobný rytmus jako u nás – půl až tři čtvrtě hodinové vyučovací jednotky prokládané kratšími či delšími přestávkami. Konec bývá okolo druhé hodiny odpoledne.

LN A co domácí úkoly? Dostávají nějaké?

Úkoly žáci moc nedostávají, ale zato po škole často běží na doučování. Zatímco u nás se doučují žáci slabší, v Indii naopak ti, kterým jde o úspěch ve škole. Takže pokud rodičům na vzdělání dětí záleží a mohou si to finančně dovolit, platí jim doučování, při kterém najatý učitel dětem všechno individuálně vysvětlí, opraví a pomůže vypracovat i případné úkoly. Rozdíl mezi žákem majícím soukromého učitele a dítětem, které po příchodu ze školy hodí aktovku do kouta, odkud ji vytáhne až následující den ráno, je samozřejmě velký.

LN Pokud to tedy správně chápu, škola, na které jste působil, byla na poměrně dobré úrovni. Můžete nám ještě blíže popsat materiální podmínky, sociální zázemí a stravu tamějších žáků?

Škola, na které jsem působil, na dobré úrovni nebyla. Ačkoliv se jednalo o soukromou salesiánskou školu, byla trošku zanedbaná a byla primárně určená pro chudé děti z okolních oblastí. Většina pocházela z opravdu chudých rodin, dalo by se říct z těch ekonomicky nejslabších v dané oblasti. Jako domov jim slouží bambusový domeček s hliněnou podlahou, ve kterém elektronické spotřebiče – možná u některých s výjimkou televize – nenajdete. Rodiče chodí často na práci do čajových zahrad anebo pracují na poli. Skvělou rolí v těchto jinak dost bídných podmínkách sehrává školní uniforma, která maže sociální rozdíly. Když ale děti potkáte po škole, mají některé z nich roztrhané či špinavé oblečení a místo domácího studia budou s kamarády běhat bosky po polích a zaprášených cestách, dovádět a hrát si. Co se týče stravy, děti jí zpravidla třikrát denně rýži s nějakou jednoduchou hráškovou či jinou zeleninovou polévkou, často s pár kousky bramboru, je to velmi skromné jídlo. Maso mají na jídelníčku tak jednou týdně.

LN Čím vás tato životní zkušenost obohatila?

Dala mému životu nový rozměr, ukázala mi, v jakém blahobytu žijeme a jak všechno – včetně školství – u nás vlastně skvěle funguje. Získal jsem spoustu praktických zkušeností, skamarádil jsem se s úžasnými a zajímavými lidmi, prožil pocit být užitečný a pomáhat druhým a zároveň víc poznal sám sebe. Prohloubil jsem také svůj duchovní život a vztah k

Bohu. Jednalo se o naprosto jedinečnou zkušenost, na kterou nezapomenu a za niž jsem moc vděčný.

Co je Adopce nablízko?

■ Projekt Salesiánské asociace

Dona Boska připravuje a vysílá dobrovolníky do nejchudších oblastí světa pomáhat v oblasti vzdělávání a péče o děti a mládež.

■ Zúčastnit se mohou mladí lidé ve věku od 18 do 35 let.

■ Dobrovolníci tráví ve vybrané zemi deset až dvanáct měsíců.

Možné jsou i krátkodobé stáže na jeden měsíc.

Vedle angličtiny se žáci učí hindštinu a ásámštinu, takže musí číst a psát ve třech abecedách. Pro mnohé je to nad jejich síly.